СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 21. Джерзі Сиҭі, Н. Дж., понеділок, 27-го січня 1936. — VOL. XLIV. No. 21. Jersey City, N. J., Monday, January 27, 1936. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ ВЕТУЄ БОНУС

ВАШИНҐТОН. — Президент вислав до конґресу письмо, в котрім повідомив обі палати, що він не дає свого підпису під ухвалений ними закон про бонус для ветеранів.

У своїм письмі президент подає, що нова ухвала ріжниться у двох точках від ухвали бонуса 8 місяців тому, але ці ріжниці відносяться до несутніх справ. По самій суті новий закон лишається такий самий, як старий, котрий він тоді заветував. Супроти цього він далі стоїть консеквентно на тім самім становищі та не дає підпису під таку ухвалу.

Не більше як 45 хвилин по прочитанню цього письма президента в палаті послів палата ухвалила ще раз цей самий закон 324 голосами проти 61, себто значною більшістю, як її треба для уневажнення президентового вета.

Не підлягає сумнівові, що й сенат теж подасть за закон більше як кваліфіковану більшість та що цей закон стане обовязувати, не зважаючи на вето президента. Кошти закона подають на 2 міліярди 491 міліонів долярів.

КАМПАНІЯ ПРОТИ „НОВОГО РОЗДІЛУ".

НЮ ЙОРК. — Джан В. Дейвис, що колись був кандидатом демократичної партії на уряд президента Злучених Держав, виступив тут перед зборами нюйорської адвокатської палати з гострим нападом проти політики „нового розділу", закидуючи їй, що вона намагається створити в Америці автократію в роді фашистівської або комуністичної диктатури в Росії, Італії або Німеччині.

Незадовго має датися чути проти „нового розділу" бувший демократичний кандидат на уряд президента Злучених Держав, Алфред Смит.

„СОЛОМЯНЕ ГОЛОСУВАННЯ" НАД „НОВИМ „РОЗДІЛОМ".

НЮ ЙОРК. — Відомий тижневик „Литерарі Дайджест" уладив „соломяне голосування" серед своїх читачів над „новим розділом". Лише у 10 стейтах знайшлася серед читачів ґазети більшість за „новий розділ". На загальне число голосуючих, що виносило 229,000, за „новий розділ" заявилися всього 84,000 осіб.

НОВА ЛЕТНИЧА КАТАСТРОФА.

ГОНОЛЮЛЮ. — Яких 1,000 стіп понад Люк Філд зударилися з собою два військові бомбові літаки та впали в огні на землю. Притому згинули 6 військових летунів, а саме: поручник Вилієм Бірд, сержант Бернард Яблоновський та 4 звичайні жовніри.

СТРІЛЯНИНА НА ТЛІ СКОТСБОРСЬКОЇ СПРАВИ.

ДІКЕЙТОР (Алабама). — Овзія Повела, одного з 9 муринів, що мають відповідати на суді в так званій скотсборській справі, постріленo тяжко з револьвера в голову по дорозі до суду.

Шериф повіту Морґан каже, що Повел пробував утікати й напав на нього з ножем у руці. Шериф каже, що він стрілив до Повела у власній обороні.

ПРИСУД У ПРОЦЕСІ ЗА ОТРОЄННЯ.

МИНІОЛА (Лонґ Айленд). — Присяжні судді в місцевім повітовім суді признали паню Марію Крейтон та пана Еверта Апелґейта винуватими заподіяного їм убивства пані Апелґейтової як убивства першого ступня.

Суддя ще не видав присуду; на основі опінії присяжних він мусить засудити обох підсудних на смерть.

„ДЕПРЕСІЯ СКІНЧИЛАСЬ"?

НЮ ЙОРК. — На конвенції „Краєвого Союзу Дрібної Торговлі", що відбулася тут у готелі Пенсилвенія, говорив президент цієї орґанізації, що депресія це справа минулого та що край тепер іде наперед.

СМЕРТЬ В ОГНІ.

НЮ ЙОРК. — У пятницю повстав огонь у 4-поверховім домі під ч. 200 Іст 49-та вулиця. Підчас огню згоріли в домі Джозеф Смит та його жінка. Ще один жилець дому вискочив з вікна зі страху перед огнем і тяжко побився.

БУДУТЬ КОПАТИ ЗА НАФТОЮ ПІД КАПІТОЛЕМ СТЕЙТУ.

ОКЛАГОМА СИТІ. — Стейтовий уряд задумує виарендувати стейтові ґрунти довкола стейтового „капітолю" на верчення в них за нафтою.

Проти цього пляну використування нафтових покладів, що нібито є під стейтовим будинком, виступають оборонці краси столиці.

РОБЛЯТЬ ТКАНИНУ З ВІДПАДКІВ РЕЙОНУ.

АТЛАНТА (Джорджія). — Джорджійська технольоґічна школа подає до відома, що її дослідники придумали спосіб перероблювання відпадків штучного шовку, так званого рейону, на матерію в роді вовни, з якої можна виробляти панчохи й верхнє одіння.

ЗНОСЯТЬ ОБНИЖЕННЯ ЗАПЛАТИ.

Міський уряд у Нюарку, Ню Джерзі, зарядив привернути з днем 1-го липня всі платні й заплати урядовців і робітників міста до висоти, на якій вони були перед обниженням. Місто наймає коло 8,000 осіб.

ЯК БОЛЬШЕВИКИ ПЕРЕСЛІДУЮТЬ УКРАЇНСЬКУ МОВУ.

В Українськім Науковім Інституті у Варшаві проф. Роман Смаль-Стоцький виголосив перед численною авдиторією реферат „Про українську мову на советській Україні". На основі багатого фактичного матеріялу, що його зібрав, прелеґент у цікавих виводах доказав, що українська мова на советській Україні не має повноти прав, що прислугувалиб їй як державній мові. Українська мова навіть гірше трактована як місцеві мови в інших національних републиках у СССР. Проф. Смаль-Стоцький подрібно обговорив справу так званого „націоналістичного шкідництва" на мовнім фронті та виказав, що акція боротьби з тим шкідництвом, ведена під проводом Хвилі, зводиться до штучного наближування української мови до російської та затирання окремішности української мови.

ЦУКРОВАРНЯ НА ПОДІЛЛІ.

Аґенція „Всхуд" повідомляє, що міродатні чинники рішили побільшити контингент цукрових буряків на терені тернопільського воєвідства до висоти 40 тисяч квінталів. У звязку з цим рішенням має незабаром повстати союз плянтаторів цукрових буряків на терені тернопільського воєвідства. Крім того буде виладжений плян будови нової цукроварні для перерібки цукрових буряків. Нова цукроварня повстане або в Тернополі або в найближчому сусідстві цього міста.

ТОРГУЮТЬ ЗБРОЄЮ.

В 1934 р. світова торговля зброєю, амуніцією й іншим воєнним матеріялом зросла до 42 міліонів долярів у золоті, в порівнанні з 36 міл. в 1933 р. і стількиж у 1932 р. Найбільше зброї продає Англія, бо за десять міліонів долярів річно. Найбільше зброї в 1934 р. вводила Італія.

АЛЬКОГОЛІЗМ У СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ.

Міністерство освіти в Польщі рішило розпочати пропаґандову акцію в середніх школах у звязку зі зростом алькоголізму. З цією метою в днях від 1—8 лютого відбудеться тиждеть боротьби з алькоголізмом, зорґанізований товариствами абстинентів.

ЛЮДСЬКА ОСЕЛЯ ЗПЕРЕД 30 ТИСЯЧ ЛІТ.

В селі Єнісевичі біля Смоленська археольоґи відкрили людську оселю з ледової епохи. Знайдено м. і. 28 черепів мамутів, знаряди з костей і скаменілої ляви та сліди людських будинків. Крім того знайдено кількадесять мамутових клеваків і плит з лопаток цих велитенських звірів, покритих рисунками. Звертає увагу вирізьблена з мамутового клевака статуетка, що представляє жіночу стать. Всі ті предмети й останки осади дають досить докладний образ життя тодішніх мешканців, що жили тому яких 30 тисяч літ.

ВИПРОБОВУЮТЬ „УБИВАЧА БОЛЮ".

У ріжних кліниках у Ню Йорку пробовано придуманий д-ром Лі Рой Гартменом лік, що знечулює зуби. Лікарі сказали потім, що висліди спроб показали, що лік був у 80% випадків успішний на 100%. Одначе рівночасно вони заявили, що тепер ще завчасно судити пр успішність винаходу.

КОТЕНЯ ПРИЧИНОЮ ПОЛІТИЧНОГО СКАНДАЛУ.

В цих днях у Парижі, як повідомляє Офінор, трапився цікавий факт: котеня викликало великий політичний заколот. Недавно в Парижі заснували російське товариство під назвою „Вільна Трибуна", яке збирало біля себе головним чином т. зв. младоросів і яке влаштовувало щотижневі виклади на політичні теми, після яких кожний міг дебатувати, як хотів і про що хотів. На останньому засіданні „Трибуни", сам голова товариства мав виклад про політичні напрямки на еміґрації при численній авдиторії, яка збиралася йому опонувати. Нараз під столом президії зявилося котенятко, яке зачало гратися його черевиком. Авдиторія зачала зпочатку посміхатися, а затим голосно сміятися, чим промовець був зпочатку здивований, згодом ображений. Але чим більше він гарячився та рухав під столом ногами, тим більше котенятко ловило його за черевики. Авдиторія вмирала зі сміху. Нарешті промовець та президія почали лаяти збори, які, забувши про котеня, зачали їм таксамо відповідати. Ледви не дійшло до бійки. Збори розійшлися в напруженому настрою, і кажуть, що через опозицію котеняти російська „Вільна Трибуна" припинила свою працю.

ТУРИСТИЧНИЙ ЗАХИСТ НА ЧОРНОГОРІ.

У грудні м. р. відбулося відкриття захисту для туристів на Кострици у східній Чорногорі, побудованого заходом польського пластового союзу. Крім представників влади на відкриття прибуло багато осіб із спортового і туристичного світу.

НОВИЙ ІТАЛІЙСЬКИЙ ГИМН.

Італійська преса повідомляє про великий успіх нового італійського гимну, присвяченого Мусолінієві. Слова написав Мучі, музику Салюстіо. Нова пісня визначається боєвим полетом і здобуває собі щораз більшу популярність. Кожна строфа нового гимну кінчиться рефреном: „Сальве, о Дуче, делля патрія".

ЛЮНАПАРК І КРАДЕНІ ЖАРІВКИ.

Панове Норберт Сайбель і Нахт Тадеуш у Львові є співвласниками веселого підприємства, що називається „Люнапарк". Концесія цього місця радости є власністю „Звйонзку Стшелецького" в Бересті над Бугом, а згадані панове видержавили її за місячним чиншом 500 зл. Щоб інтерес менше коштував, вони постійно купували великі жарівки до освітлення, що походили з крадіжу з залізничих маґазинів у Самборі. Хемічними засобами усували залізниче знакування з жарівок. Шкода П.К.П. виносить кількасот злотих. В звязку з цією справою переведено арештування одного залізничника в Самборі й власників Люнапарку, Сайбеля й Нахта.

КРІВАВІ ЖНИВА НА СОВЄТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

„Вісти", офіційний орґан комуністичної партії советської України, поміщує звіт про жнива такими словами: „Цьогорічне жниво більше як торічне (1934), але зерно ми дістали при помочі конфіскати, борючись без милосердя та безнастанно з ворогами советського устрою". Значить іншими словами, большевики грабували хліборобам збіжжя під загрозою насильства. — Скільки українців згинуло при тім, Бог один знає.

ВІЛЬНА ТОРГОВЛЯ В СОВЄТАХ.

Вимоги реального життя приневолюють большевиків відступати від нереальної комуністичної теорії. Від нового року в Москві та інших більших советських містах відкрили перші харчеві склепи на основі вільної торговлі. В будинку готелю „Москва" відкрито новочасний склеп під назвою „Люкс", зі всіми харчевими товарами до найвибагливіших включно. Покищо цей склеп доступний тільки для чужинців, бо ціни в рублях такі високі, що пересічний громадянин може про ті харчі тільки мріяти.

КРАДІЖ СУДОВИХ ДЕПОЗИТІВ.

До відділу депозитів у городському суді в Дрогобичі дісталися невідомі вломники й забрали більшу скількість депозитів. Тепер судова комісія розглядає стан депозитів, щоб устійнити втрату.

МАЛОЛІТНІ ЗЛОДІЇ.

18. листопада й 2. грудня м. р. невідомі злодії обікрали виставу торговлі зброєю Л. Бєньковського при вул. Академічній ч. 3 у Львові. Забрали ріжних річей на яких 400 злотих. Щойно тепер поліційне слідство ствердило, що ці злодії це 12-літній Юрій Бойко і його 14-літній брат Альфред з Тернополя, де їх мама є прачкою. Приїхали оба до Львова й тут, найчастіше на Академічній площі, простягали руку по милостиню, крали, що попало, а ночували по сходах і завулках. Крадені річи продавали пасерам. Молодшого злодійчука поліція відшупасувала до Тернополя під нагляд матері, старшого відставлять до поправного заведення в Перед ільниці біля Добромиля.

ГРАБІЖНИКИ.

Рогатинська поліція зліквідувала шайку грабіжників, що нападала й грабувала в кількох селах. Арештовано 11 парубків з Німшина і Перловець.

ЩАСЛИВА РОДИНА.

У Величці відбувся перед кількома днями зїзд спадкоємців по міліонері І. Стржелецькім, що вмер недавно в Анґлії. На зїзді явилися 44 спадкоємці з родини Стржелецьких і Зуських, що живуть у Величці, Бохні й Освєнцімі. На кожного з них припадає по два міліони зл. Покійний спадкодавець, син селянина із Тшасніци, пов. Ліманова, був сперш у малим урядовцем. Вивчившись анґлійської мови і призбиравши трохи грошей, виїхав перед світовою війною до Анґлії, де доробився великого маєтку. А що вмер, не лишивши заповіту, маєток буде поділений між його родину.

МИГАЛЬ ГОВОРИВ ТРИ ГОДИНИ ПО ПРОМОВІ ПРОКУРАТОРА

ЛЬВІВ. — З дальших звітів про варшавський процес виходить, що по промові прокуратора з усіх підсудних говорив тільки один Мигаль, і то три години, вияснюючи своє відношення до ОУН та своє заломання. Застерігся, начеб себе хотів боронити, і заявив, що йому байдуже, який випаде присуд. Подав, що тактичні промахи ОУН спричинили його заломання, але саме те, що він про це явно говорить, вийде ОУН на добре, бо вона зможе перевести ревізію своєї тактики. Щодо терору, Мигаль заявив, що вважає його потрібним, однак він мусить бути обдуманий, а вбивство Бабія вважає необдуманим актом. Думає, що саме добро ОУН спонукує його зложити таке зізнання. Каже, що в ОУН працював, вложивши в неї всю свою душу й відданість. Заявляє, що в ОУН працював для волі й незалежности України. Це була ціль і мрія його життя. Вертається спогадом у дитячі літа, коли то в день 1-го листопада 1918 р. в Снятині виписала вчителька на таблиці слова: „Україна воскресла!", а він сам під диктат учительки написав: „Ми, українські діти, завсіди всім серцем любитимемо рідний край". Оті слова — сказав Мигаль — це його „вірую" й леґітимація. Ті слова завжди памятав, а забув за них тільки раз у житті, а саме в січні, лютім і березні 1935 року, коли то, зізнаючи в слідстві, душевно заломився. Заявив теж на суді, що волів би був бути вбивником польського міністра Перацького ніж стріляти в українця, яким був убитий Бачинський, котрого ОУН підозрівала, що є на службі польської поліції.

УКРАЇНСЬКИЙ АДВОКАТ — ПОЛЬСЬКИМ СУДДЯМ У ВАРШАВІ.

ЛЬВІВ. — Ще досі говорять про промову д-ра В. Горбового, одного з українських оборонців у варшавськім процесі. Як відомо, польський прокуратор буде вносити обвинувачення проти д-ра Горбового за його оборону підсудних. Д-ра Горбового покарано грубою гривною і не дали йому змоги докінчити мову. В своїй мові сказав він польським суддям таке:

„Не роби ближньому того, що вчора тобі було немило, і не позбавляй ближнього радости його життя, коли не маєш абсолютної й певної причини".

ЗНОВ ЗА УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ.

ЛЬВІВ. — Відбулося засідання всіх секцій Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, на якім головною темою нарад була справа українського університету на західньо-українських землях під Польщею. Рішено пригадати польському урядові, що ще досі не виконано в Польщі таки польського вже закона з 26. вересня 1922 р. про автономію, як теж не пороблено ніяких кроків, щоб оснувати у Львові український державний університет.

ПОЛЬЩА ЗАПОВІДАЄ ВИДАЛЮВАННЯ УКРАЇНЦІВ ІЗ ЗАКАРПАТТЯ.

ВАРШАВА (Польща). — Офіційна Польська Аґенція Телеґрафічна доносить, що Чехословаччина далі видалює з Моравії й Шлеська поляків. Від 1. січня, як каже комунікат аґенції, видалено зі згаданих земель 150 поляків.

Разом з тим аґенція заповідає, що в найближчому часі, згідно з заявами чеської преси, видалять із Закарпаття коло 500 галицьких українців, що були жовнірами Української Армії, а тепер є „польськими горожанами".

НОВИЙ ЗАСУД УКРАЇНСЬКОГО „ТЕРОРИСТА".

ВАРШАВА. — В Луцьку відбувся процес проти українських революціонерів, обвинувачених за підготову замаху на життя волинського воєводи Юзефвького. Головного підсудного, Куча, засуджено на 9 літ тюрми.

КУРС ДИРИҐЕНТІВ.

САМБІР. — Закінчено двомісячний курс дириґентів, що його зорґанізувала філія „Просвіти". Переведено іспит із теоретичної та практичної підготови курсантів і роздано свідоцтва учасникам з ріжних сіл повіту.

МУЗЕЙ У БЕРЕЖАНАХ.

БЕРЕЖАНИ. — На сходинах громадянства рішено оснувати в Бережанах музей під назвою „Український Національний Музей ім. д-ра Андрія Чайківського".

ЗА ВБИВСТВО ПОЛЬСЬКОГО ЖОВНІРА.

ЛУЦЬК (Волинь). — В окружнім суді відбулася розправа проти Панька Дзюми та Гриця Войтюка за вбивство польського вояка в 1920 р. за реквізицію підвод. Дзюму засудили на 15 років, Войтюка на 8 років тюрми.

НОВІ УКРАЇНСЬКІ КРАМНИЦІ.

ЛЬВІВ. — У Львові засновано нові українські крамниці: електротехнічне й радіове приладдя інж. Богачевського та робітню жіночих капелюхів „Мі-Ка".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 цент.ві

З Канади належит посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПЕКУЧЕ ПИТАННЯ

У той час, як конґрес ухвалював як найбільше пекучу справу нинішньої внутрішної політики краю закон про виплату бонуса ветеранам, так звана рада добробуту міста Ню Йорку виступила з заявою, що звернула краєві увагу на іншу справу, й немовби спитала край, чи не є це одна з найважніших справ Америки. У цій заяві „рада добробуту" подає до відома факт, що в місті Ню Йорку є тепер коло 390,000 молодих осіб у віці від 16 до 25 літ життя, що здібні до роботи, але її знайти не можуть. Є це вповні одна третина молоді в поданому тут віці. Отже рівно одна третина не має роботи.

Здавалось би може комусь, що це чисто нюйорська справа, себто справа, що не дотичить інших міст. Хвиля застанови вистарчить, щоби переконатися, що це не льокальна справа Ню Йорку, але справа цілого краю. Таксамо стоїть справа з працею молоді не тільки в Ню Йорку, але просто в кождім місті Америки. Крім того, якби навіть було інакше, якби одна третина молоді сиділа примусово без праці в однім тільки Ню Йорку, а в інших містах було краще, то ця нюйорська молодь скоро поплила би в інші міста, бо відомо, що риба пливе, де глибше, а людина, — де краще.

Здаватисяб могло теж декому, що безробіття молоді це справа самої тільки тої молоді. Одначе й тут хвиля застанови показує, що примусове безробіття відбивається тяжко на молоді, а посередно на цілій суспільности. Багато молодих людей, не можучи знайти нормальної нагоди для вияву своєї енерґії, пускається на ріжні неморальні прояви, як авантурництво та злочинство. Багато деморалізується полово, бо шукає на тому полі виладування енерґії, що не має виходу в нормальній праці. Багато з них попадає в руки поліції, судів, у вязниці, в доми поправи, шпиталі й доми божевільних. Ці інституції мусить удержувати громадянство своїми податками. Отже безділля молоді відбивається й на людях, котрі дітей не мають, і на людях, котрих діти працюють.

Що буде з тою молодю, як вона не буде працювати довгий час? Коли стверджено, що безробіття деморалізує дозрілого робітника, котрий уже працював і набрався ріжних робітних звичок, то щож тоді говорити про молоду людину, що, вийшовши зі школи, не дістала навіть нагоди працювати й набиратися звичок праці? Чи не є це одно з найбільших питань сучасної суспільности подбати за нормальне життя для цих молодих людей, за нормальну роботу, яка далаб їм постійний прихід та основу повести нормальне життя, себто спертися на власну працю й зорґанізувати свою родину?

Якщо суспільність має ріжні претенсії до молоді, то чи таксамо молодь не є оправдана піднести такі претенсії до суспільности? Що буде з молодю, якої оправдані домагання не знаходять признання?

СУД НАД УКРАЇНСЬКОЮ МОЛОДДЮ У ВАРШАВІ

ПРОМОВИ ПРОКУРАТОРІВ.

(З львівського часопису „Українські Вісти").

(41)

Нарада одного з адвокатів з Фединою у Данціґу?

В актах Сеника є письмо Федини з Данціґа до Сеника у Празі. Федина повідомляє, що ґриїхав до нього з Польщі один адвокат, якого назвища прокуратор не подає. Цей адвокат — пише Федина — зголосився до нього у звязку зі сподіваним процесом Малти (?) і заявив Федині, що, не знаючи директив орґанізації, які постійно зміняються, не знає, чи ті або інші вчинки підсудних вважати марними і нерозважними, чи говорити про них так, якби вони взагалі існували тільки в думці прокуратора. Чи знову підкреслювати силу зорґанізованого націоналістичного руху на українських землях. З такими можливостями звертається до орґанізації адвокат, що зрештою від орґанізації стоїть дуже далеко. Не знаю, чи в цій незамітній перемиській справі стосували цю методу, але знаю, що її могли стосувати й тоді і пізніше.

Тепер друга справа з того самого архіву Сеника. Відбувається траґічна розправа за вбивство посла Голувка. Вбивство виконано в серпні 1931, розправа відбувається щойно у вересні 1932. Довший час не знати, хто вбив пос. Голувка. В міжчасі вбивають знову старшину поліції, вбивника нема. Приходить Городок; двох боєвиків засуджують на смерть і виконують присуд Перед смертю вони признаються, що вбили Голувка.

Існує документ, який говорить, що у звязку з обороною висунули плян, щоб прийняти, що Голувка вбила поліція. Щоб відвернути увагу від подій, що були в серпні і вересні 1930; йде тут про саботажі і пацифікацію. Хотіли мати за свідка Віру (значить Коновальця) та фактичного керманича нападу зза кордону, значить Гнатова. На думку адвоката, що таке проєктував, мали вони ставитись перед судом, очевидно, забезпечивши свою свободу, та щоб свідомо у суді зізнавати неправду. Адвокати хотіли закинути поліції також останній напад на комісаря (йде тут мабуть про Цесельчука у звязку з Ничем). Краєва Екзекутива під проводом Бандери не згодилася. Не знаю, чому. Та це не змінює суті речі, бо був хтось, що цього хотів, і були в цій справі наради.

У самбрському процесі сказано собі, що підсудні не будуть атакувати пос. Голувка, оставляючи це ПУН і проводові, поділюючись у цей спосіб ролями. У краю це булоб небезпечне для підсудних, тому зробить це ПУН, який є за кордоном та якому ніщо не загрожує.

Чи це справи, які стрічається в суді, де є адвокатська присяга й добра віра? Все робиться під гаслом: щоб тільки на окупованих землях не було спокою, щоб тревала постійна революція і повсякчасний неспокій. Це засада, що мабуть усе освячує.

Що прокуратор закидає д-рові Горбовому.

Думаючи про ці справи, я студіював передовсім акти справи і знайшов в архіві Сеника гарний псевдонім, який мене примусив застановитись. А коли я глянув на дописку, то не вірив. Тут ми вже в хаті; це вже хтось, кого знаємо; це напевно хтось із тієї розправи.

Пізніше у звіті з діяльности поодиноких окружних і повітових екзекутив ОУН я знайшов уступ, що відноситься до повіту Долина. „Долина представляється зле, бо там із вини Горбового, який нічого не робить, не ведено систематично орґанізаційної роботи". Це написав про нього пан Бандера, його зверхник і командант, але як дуже він його здисквалiфікував. Яка соромна є ця опінія, і то так недавно, в липні 1933 р.

Зазнайомившися з тим, що діється за кулісами, перейдім на сцену. Пригадаймо собі, панове судді, які це були внески, що їх зголошували оборонці, які демонстрації і запити. Треба би зачати від дуже комічного епізоду.

ОУН, чи ОНР?

Участь ОУН у вбивстві мін. Перацького для нікого вже не може бути сумнівна. ОУН сама призналася до того, і відколи знайшли бляху та інші частини. На основі цих двох стовпів можна би збудувати вже ціле обвинувачення. Це зробила ОУН, це зробила УВО. Далі прокуратор згадує про телефонат від Мосдорфа, в якому сказано, що буде запізно, коли міністер його негайно не прийме — півтори до двох годин перед атентатом. Опісля поставлено внесок, щоб візвати Мосдорфа на свідка, а адресу його вкаже поліція. Навіщо це? Або ОУН, або ОНР. Чиї проклямації бачили ми в актах? Хто признався до вбивства перед закінченням слідства? Отже міністра вбило ОНР, а до вбивства призналась ОУН, ще й помогла ОНР приладдям, заладивши бомбу? А може п. оборонцеві залежало на суґестії, нібито є щось спільне між ОУН і ОНР. Щойно зізнання свідка Мосдорфа вияснили, що йшло про замкнення „Штафети".

Це можна назвати судовою анекдотою, та всеж воно має неприємний посмак. Зовсім безосновно кинено підозріння, і то на поляка, що вбив польського міністра. Оборонець має необмежене поле, коли має добре боронити загроженого клієнта. Алеж є деякі межі. Та тут іде про що інше, а саме, щоб таку болючу справу закаламутити, щоби хтось сумнівався таксамо, як на розправі за вбивство Голувка. Годі цього не осудити. Говорено тут, щоб виявити інформатора, щоб атмосфера прочистилася, щоб умовини були такі, які уявляє собі друга сторона. Та тут були ще й інші інциденти: зголошувано внески на основі рецепти, коли мається перед собою багато карток і починається читати: прошу покликати свідка, який ствердить це й те, хоч згори передбачають, що суд такого свідка не допустить. Ці питання і внесення зголошували саме на те, щоби бачити вияви кривди, нерівности, мальтретування, гноблення підсудних, щоб потім говорити: бачите, як з ними поводяться. В цьому таборі взагалі уживають термінів академічних і наївних, а передовсім дуже неясних. Панове судді чули внески і питання, що торкалися справности деяких розпорядків і суверенности Польщі в польському суді, а ставив їх польський адвокат. Його прикликали до порядку, визначили кари. Одначе треба буде це ухвалити і осудити. Само собою вершком усього, це свідки, які твердили, що їх мучили, били, вимушували на них зізнання. Це, як я вже тоді зазначив, підла брехня і справді треба було великого самовідречення, щоб таку тему з тамтого боку підхоплювати і завдавати питання.

На яких доказах основується акт обвинувачення.

На яких доказах основується обвинувачення? На свідках, *на т. зв. річевих доказах*, які тут були теж довго і було їх так багато, на актах Сеника, із яких витяг займає пять томів — 1,000—2,000 сторін, вкінці на самих підсудних. Коли є подвійний фронт, треба збирати з одного боку овочі того, що його вбили, а з другого боку треба вимінати за це кари. Тепер почали тут таку гру, щоб усі докази по черзі повалити, здискредитувати та знищити. Не тому, щоб можна мати надію на успіх, не тому, щоб суд міг цю справу брати поважно, лише для цих поза дверима, поза салею.

Акти Сеника не важні для присуду.

Коли маю бути щирий, то акти Сеника не мають більшої вартости для цих 12 підсудних. Доля підсудних без цих актів була би така сама, слідство було би замкнене з такими самими внесками, акт обвинувачення за виїмком кількох чи кільканацятьох сторінок, і такі самі були би присуди. Ці акти для цих людей мають лише таке значіння, що відслонюють ґенезу вбивства, орґанізаційне тло, та зображають середовище. Зрештою, що й годі заперечити, акти ці великовартісні, як документи, що доказують, чим є ця орґанізація, що так скажу, в однострою і без однострою, які її ходи і виходи, фінанси і рахунки, інспірації і пружини, помічники і союзники, а передовсім, яка її мораль.

Не можна дивуватись, що вхопились тут усіх дозволених і недозволених засобів, щоб ці акти здискредитувати.

Прокуратор запевняє про автентичність документів з т. зв. архіву Сеника.

І нагло посипались назвища достойників: міністрів Чехословаччини, Німеччини і колишнього мністра, д-ра Д. Завніюса з Литви. Цей список неповний, бо не поставили внеску, щоб суд переслухав Сеника. Хай би прийшов і заявив нам, що це його акти. Такого внеску оборона не поставила. Навіть Сеникові, знаменитому конспіраторові і колишньому командантові на Польщу, який є призвичаєний до брехні, супроти тих доказів не перейшла би брехня крізь горло.

Автентичність архіву Сеника.

Тут говорилося, що як довго не знаємо, в який спосіб архів попав у руки польської влади, то нема певности, — заявив один з оборонців — чи ті документи є автентичні. Другий з адвокатів заявив, що хоче перевести доказ, що ці акти не вийшли з Чехословаччини — це одна теза; друга, що є сфальшовані. Якщо оборонці запевняють, що акти не походять з Чехословаччини, в такому випадку походять з Польщі. Якщо заєпвняють, що їх сфальшовано, виходилоб, що їх хтось сфальшував. Цього закиду не можна розглядати поважно. Існує [illegible]рний закон і є деякі межі. Якщо тут приходить свідок, польський майор, і рішучо запевняє, що ці документи є автентичні та походять з архіву Сеника і ясно, що не можна виявити способу, яким чином вони попали до Польщі, то годі не приняти, що вони є правдиві.

Зрештою якунебудь сторінку відкриємо, ці листи, протоколи, рахунки, свистки, словом, усе те, що нібито є сфальшоване, мусимо ствердити, що ті документи не є зовсім ревеляційними для цієї справи. Як що вже фальшовано, то хіба тому, щоби чимсь ударити. Тимчасом ніякого такого документу нема; хіба можна би до таких документів зачислити звіт Коновальця про розмову з Завніюсом. Чи є в тих документах щось неправдоподібне і хочби посередньо не знаходило підтвердження в інших даних про Коновальця, Сеника, Литву і т. д. — знов нічого подібного.

(З львівського щоденника „Новий Час").

Отже — говорить далі прок. Желенський — нема в тих актах ані позитивної, ані неґативної ревеляції, хоч є багатство. Дальше заходить питання, як нам ті акти представляються. Отже є там низка документів, які маємо сфотоґрафовані, й кількасот таких, що їх маємо в ориґіналах. Хочу при тій нагоді підкреслити, що знову помилково й невірно ставила тут оборона тези, щоб щось скаламутити, кажучи, що ті фотоґрафії не мають відповідників в ориґіналах, отже викликують підозріння. Тимчасом є тут згадка, в якій слідчий суддя, з порівнання фотоґрафії з ориґіналом, стверджує, що зпоміж 534 відтинків тільки 113, а крім цього 24 окремі відтинки знаходять вдіповідники в ориґінальних документах; для мене є певне, що в тих актах є більше ориґіналів, ніж фотоґрафій. Є низка документів, які сфотоґрафовано, причому потім показалося, що існують також ориґінали, які влучено до актів. Ті фотоґрафії зроблені не з копій, а з ориґіналів. Є там мова про виїзд Підгайного на приказ Коновальця, переказаний Федині до Данціґа, щоб при допомозі кількох політиків виблагати в швайцарському посольстві, щоб запобігти виселенню Коновальця з Женеви. То було так назване, але коли ми запитали про те Підгайного, він потвердив нам це. Підгайний говорив теж про військові курси, уладжувані в Данціґу. Є й на це докази в актах Сеника. Подібно в справі Онищука, свідка, який багато вияснив, головно на тему Гнатківської. Потвердив це підсудний Мигаль. А дальше?

(Далі буде).

Обурений.

Малий Юрчик оглядає свою новонароджену сестричку і каже:

— На це то є гроші, а на авто, якого я вже так довго прошу, то грошей нема!

А. Швед.

КУРЯЧА ВІЙНА

(Оповідання).

(3)

Коли вже настала студінь, Маланка взяла всі курки до хати і умістила їх під ліжком. Софрон мусів зробити нові штахетики, якими жінка обгородила курник під ліжком. Через ті голендерки мусів між щаблями поробити більші відступи, щоби влізлися більші від звичайних курок головки, коли курки їли з приставленого до огорожі коритка. Тепер Софрон не перечився з жінкою. Він сам, коли ще був малим хлопцем, бачив, як його мама на зиму брала курки до хати. Він знав, що як хто хоче, щоби скоро були добрі квочки, то мусить мати тепло.

Коли Текля Бартючка побачила, що сусідка бере курки до хати, вона й собі зробила так, хоч до цеї пори ніколи цього не робила. Курки все зимували в курнику при стайні. Тепер годі позволити, щоби під весну Маланчині квочки скорше виводили курята як її. І не можна позволити, щоби молоді курки сусідів неслися скорше, як її курки.

Не так вийшло, як Текля Бартючка хотіла. Маланчині молоді курки стали нестися скорше. Не пізніше як вісім днів після Великодня в полові під ліжком знайшлося перше голендерське яйце. Велике, жовте яйце. Маланка аж підскочила з утіхи і сплеснула долонями, коли побачила. Вибігла до сіней, застукала до дверей Бартюків і закликала, щоби прийшли подивитися.

Тринка також був одушевлений. Призираючися, забув, як його ті голендерські курята сердили і який клопіт був з ними.

— То але, яйце! — казав. — Гарне, дуже гарне. Відтепер на Великдень вже не будемо потребувати фарбувати на жовто.

Коли Бартюки не приходили, Маланка вхопила яйце і з ним побігла до сусідів, щоби показати їм. Коли Маланка увійшла, Текля саме тоді закінчила парити каву. На столі стояла миска із свіжо спеченими бубликами.

— Чи ти коли в своїм життю бачила таке гарне яйце? — спитала Маланка. — То одна голендерка знесла.

Маланка витягла до Теклі руку з яйцем. Текля глянула на яйце, та до руки не взяла його. Лише сказала „ну-ну!" Відвернулася і стала роздувати погасаючу грань, хоч огонь вже був непотрібний. Кава була готова.

Маланка стояла за нею і ще хвилю держала витягнену до неї руку з яйцем. Текля далі дула завзято і порпала в грані гачком. Коли цьому не було кінця, Маланка відвернулася і пішла до своєї кімнати. Сталося перший раз таке, що одна сусідка прийшла до другої, коли кава була готова і суідка не запросила її. Маланка прикусила губу, та не сказала нічого.

По кількох днях у Маланки неслися вже всі голендерки. Маланка що пару днів посилала їх до міста і дуже добре продавала. Люди рвалися за яйцями Тринчихи і переплачували їх.

А Маланка подбала, щоби все те не лишилося тайною перед приятелькою. Коли Текля чула, що розказують про яйця приятельки, то її серце боліло. Її курки ще ніяк не показували, що й для них повинна би вже прийти пора нестися. Хоч Текля що днини общупувала їх, не було жадної познаки. Не помагало й те, що держала їх під ліжком тепло, та потайно підкидала їм пшеницю і хліб.

Коли Текля побачила Маланку, відверталася, або відходила. Корови Бартюків і Тринків стояли в одній стайні. Раньше Текля і Маланка доїли корови в однім часі. Тепер ні раз не зійшлися, коли ішли до стайні, або назад. То Текля хотіла так. Маланка погадала собі:

— Я без неї можу жити. Нічого не тягне мене лізти їй в дорогу.

Тринка замовив був до хати кравця, щоби дещо попереоблював, дещо ушив з нового. Такого кравця треба добре годувати від хвилі, коли переступить поріг до хати, аж до хвилі, коли запре за собою двері. Треба добре давати їсти, ще ліпше пити. Як ні, то знеславить господаря на цілу околицю. Зробить його блискучою нуждою, брудним скупарем. Кравець прийшов днину скорше, як зобовязався був. Його треба було зараз на вступі почастувати горівкою. Горівки дома ще не було, бо Софрон не сподівався, що той гість прийде скорше, отже вчора випив решту і свіжої ще не приніс. Хотів задержати в околиці добре імя, отже скочив до Бартюка позичити бодай кватирку горівки.

Підручна фляшка Тимка була також порожна. Більший запас горівки був у барилі в коморі. Тимко взяв Софронову фляшку і пішов до комори по горівку. Теклі ніяково було мовчати. Щоби щось сказати, промовила:

— Маланка скоро виповнить скриню грішми за свої голендерські покладки.

— Що правда, в місті платять добре, — відповів Тринка.

— Лиш треба знати, що смачне дуже багато коштує, — додала Бартюкова. — Лиш порахуйте, скільки зїдять такі великі, гарні курки! Пшениця марнується.

— Очевидно, що треба їм добре давати їсти, як мають нестися. Та пшениці вони не їдять. Маланка варить полову з бараболяними лушпинами, мішає, пацькається. Коло того має більше роботи, як з нашим власним харчем.

— Воно було би дуже гарно, як би так було, — казала Текля хитро-солодко підсміхаючися. — Щоби там ваша Малнка не варила, мішала, пацькала, то в такім часі, коли курка на дворі ні зеленого стебельця, ні червачини не знайде, треба їй дати щось більше, як полову і бараболяне лушпиння, як хочемо, щоби вона неслася. Лиш потрудіться на стрих і гляньте в скриню з пшеницею. Побачите, що потрібне, щоби курки неслися так, як несуться ваші голендерки... Такі великі! Яка мені користь з корови, що добре доїться, коли вона переверне повний скопець. Таке я могла би сказати про ваші кури. Яка користь з того, що вони так добре несуться, коли вони зїдають всю вартість своїх яєць. Мої кури, звичайні, хлопські, що правда, цього року ще не дали мені одного яечка, та зате їх ложива мене нічого не коштує.

Тринка хотів щось відповісти, та надійшов Бартюк з фляшкою. Тринка взяв горівку і відійшов. Це, що сусідка йому сказала, не давало йому супокою. Потрактував кравця горівкою і зараз пішов на стрих, щоби заглянути до скрині з пшеницею. Бартючка не брехала. В скрини пшениці вже було дуже мало, бо ледви троха на дні. З тої скрині жінка брала перед Різдвом на кутю. Хоч на кутю пішло багато, бо від Тринків гості ніколи не відходили голодні, то всеж таки аж так багато не могло піти. Коли зійшов до пекарні, не видержав і промовив до жінки:

— Ти! Я був на стриху. Пшениці в скрині вже майже нема. Пшениці куркам ти не давай!

— Чи ти видів, щоби я куркам давала так багато пшениці? — спитала Маланка сердито.

— Ні, я цього не видів. Я лиш...

— Хто тобі сказав, що я куркам даю так багато пшениці?

Софронові зробилося, наче би мав повну сорочку їдких мурашок.

(Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

АМЕРИКАНСЬКА МІРА ТЕПЛОТИ.

У газетах тепер можна часто читати донесення про погоду, а в них донесення про морози. Донесення про мороз подані в ступнях Фаренгайта, що ріжниться від ступнів на термометрі (приладі до мірення теплоти) Цельзія, що його звичайно вживають в Европі.

Ріжниця між цими термометрами така: на термометрі Цельзія температура, при котрій вода замерзає, зазначена зером, а температура, при котрій вода паруе, зазначена 100 ступнів. На термометрі Фаренгайта температура, при котрій вода мерзне, зазначена як 32 ступні, а температура, при котрій вода паруе, зазначена як 212 ступнів.

З цього виходить, що ступні Фаренгайта менші, бо на 100 ступнів Цельзія припадає 180 ступнів Фаренгайта. Іншими словами, термометер Фаренгайта подає багато менші ваганія температури, як термометер Цельзія.

Крім цього через те, що на термометрі Фаренгайта точка мерзення подана як 32 ступні, його вигідніше вживати в краях, де нема сильних морозів.

МОРОЗ ОДИН, ТІЛЬКИ МІРА ІНАКША.

Позатим між двома термометрами сутньої ріжниці нема. Себто, як один так і другий це тільки прилад до мірення температури, і коли хто знає відношення між мірами на одним і на другим приладі, той без труду може перемінити ступні одного на ступні другого.

Як хто має перемінити ступні Фаренгайта на ступні Цельзія, а їх більше як 32, то відіймає від числа ступнів 32, множить це через 5 і ділить через 9. Отже коли термометер Фаренгайта показує 50 ступнів теплоти, то ступні Цельзія дістаємо так: 50—32=18; 18x5=90; 90:9=10. Отже 50 ступнів Фаренгайта то 10 ступнів Цельзія (теплоти).

Коли термометер Фаренгайта показує якусь температуру нижче зера, то до числа ступнів Фаренгайта додаємо 32, суму множимо через 5, а це ділимо через 9. Наприклад, 50 ступнів Фаренгайта нижче зера: 50+32=82; 82x5=410; 410:9=45.5. Отже 50 ступнів Фаренгайта нижче зера це 45½ ступня Цельзія нижче зера (морозу).

І так далі.

Нема в цьому ніякої магії, ні чарівництва, навіть ніякої штудерної механіки. Очевидно, як хтось буде думати, що тут термометер це якась химерна штука, як наприклад бзина з чортом у середині, той ледви чи коли зрозуміє щось про мірення теплоти й холоду.

НЕ СЛІПІ ГОРШКИ ЛІПЛЯТЬ.

Слово „термометер" — грецьке слово, зложене вченими штучно з двох слів, з котрих одно, термос, значить теплота, а друге, метрон, — міра. Отже це стільки, що: тепломір.

Грецьке слово, як звичайно, тяже страшить людей. Якби люди говорили просто „прилад до мірення теплоти" або „тепломір", то й справа ця не була б обвіяна лячним чаром тайни.

ТОДІ, ЯК МИ МЕРЗНЕМО.

Коли уряд погоди Злучених Держав нотує на міжнароднім мості між Злученими Державами й Канадою коло Форт Франсиз, Онтаріо, 56 ступнів Фаренгайта нижче зера (себто майже 49 ступнів Цельзія), в Буенос Айресі, в південно-американській републиці Аргентині, термометер показував 94 ступні теплоти Фаренгайта (себто 34 ступні теплоти за Цельзієм).

Це може виглядати на газетну „качку", але це так воно й є: на південній півкулі землі зима припадає тоді, коли на північній (де Европа й Злучені Держави) є літо; а літо там тоді, коли тут зима.

ЯК БЕНТЕЖИТИ ЛЮДЕЙ.

У цікавім старокраєвім „Календарі для всіх на 1936-тий рік" поміщена стаття „Чого не слід говорити дітям?"

Наголовок не каже: не годиться, але: не слід.

У статті пишеться: „Віденське виховне заведення д-ра Степанії Горовіц і Аліції Фрідман, що використовує всі досвіди індивідуальної психольогії, радить батькам та виховникам не вживати до дітей спеціяльних зворотів, бо вражіння дитинства вирішують іноді ціле життя":

Між іншим стаття не радить уживати до дитини таких висловів:

„До цього ти не маєш найменшої здібности!"

„Діти цього не розуміють!"

„Дівчата не потребують багато знати!"

Редакція календаря каже, що кождий з висловів, що їх не радиться вживати, забиває в дитині відвагу, ініціятиву, завзяття, самопошану, витревалість або охоту.

Що вбивають у дитині згадані вище три вислови?

ГРОШІ — ГРУНТ.

У місті Гемпстед, на Лонг Айленді, має відбутися незадовго заходами Нюйорського університету „форум" на тему: Ми й наші гроші.

„Форум" — це латинське слово, що первісно значило стільки, що ринок або торговиця. Тут воно означає: свобідна дискусія, в котрій кождий висказує свій погляд.

„Форум" про гроші почнеться у вівторок, 18-го лютого, та буде відбуватися кождого наступного вівтірка впродовж 8 тижнів. Будуть висказувати свої погляди: професори народної господарки, губернатор нюйорської біржі й інші знавці грошевих справ.

Пишеться в проспекті курсу, що людям звичайно здається, що вони про гроші знають усе, що знати їм треба. Тимчасом, як у всіх інших справах, так і в цій справі, те, що називається знанням, це вислід „чуттевих і поспішних узагальнень".

ХТО СПІШИТЬ, ТОЙ ЛЮДЕЙ СМІШИТЬ.

Узагальнення — це роблення висновку з одного або кількох фактів. Чуттеві узагальнення — це загальні висновки, зроблені на основі почувань. Себто, людина про якусь справу не має ніяких розумових даних робити якісь висновки, але вона їх робить, бо має про справу без фактів якісь почування.

Що значить робити поспішні висновки, відомо. Маємо гарний приклад з недавно проголошеного відкриття ліку на біль зуба. За перший день його пробовано кількасот разів, а проте лікарі заявляють, що цього ще замало, бо хоч лік показується добрим у тих випадках, то не знати, чи не трапляться ще випадки, в котрих він не буде добрий.

Так обережно поступає при робленню висновків думаюча людина. Недумаюча людина, звісно, робить висновки на основі кількох фактів, а то навіть без кількох фактів, просто на основі свого почування. Та відомо, що такі висновки не мають значіння ні для неї ні для інших людей. Хто додому правдою, той часто в дома не ночує.

Добре їм так.

— Вчора співав я в Клапухів більше як годину.

— А добре їм, так! Я їх так не терплю, цих Клапухів!

ІТАЛІЯ БОРОНИТЬСЯ

Економічних санкцій проти Італії, вироблених у Женеві, нема як уникнути. Італія готується героїчно не тільки їх витримати, але і в свою чергу пімститися якою кога сильніше на санкціоністах. „Ми будемо зруйновані, кажуть вони, але відповідальність за це паде на інших, що в свою чергу нічого з нашої руїни не виграють, а тільки потерплять". Я вже писав вам раніше про ріжні заходи, що їх вживає італійський уряд задля кращої оборони країни від наслідків економічної бльокади. Ми їмо мясо вже тільки пять днів на тиждень. Можливо, що їстимемо пізніше тільки три дні на тиждень, але це нікого не журить. Макаронів не бракує. Ярини таксамо. Овочів таксамо. А при сучасних теоріях про вагу вітамінів для розвитку життевої енергії та про злий вплив мяса, якщо ним зловживають, на нервову систему та на стан кишок, обмеження на мясі видається впрост засобом для оздоровлення затроєних організмів.

Тепер усі державні та громадські установи почали тут працювати на так званому безперервному розписі годин; раніше працювали фактично цілий день від девятої рано до семої години ввечір, з двохгодинною перервою на обід. Внаслідок такого розпису годин витрачалося забагато електричної енергії на освітлення та вугля на опалення. Крім того урядовці не мали ніякої можливости працювати над собою, над піднесенням власної культури, бо поверталсь додому пізно ввечір. Після цілого дня, проведеного в канцелярії, в нікого не було охоти сідати знову за книжку, чи навіть братися за поважну музику. Залишився тільки кінематограф. Тому всі концерти та конференції, що тут призначають звичайно на пяту годину, відбувалися майже виключно для жіночої половини італійського народу; чоловіча половина не мала ніякої можливости ходити на концерти чи конференції.

Внаслідок режиму санкцій і необхідности введення економії цей стан життя цілковито змінюється. Робота по всіх установах відбуватиметься тепер від девятої години рано до четвертої з половиною по обіді, з півгодинною перервою на чай чи каву. Урядовці тепер не матимуть можливости вертатися додому на обід, але зате будуть мати в свойому власному розпорядженні цілого пів дня, почавши від четвертої години. Такий розділ дня був і в дореволюційній Україні, і я на власному досвіді переконався в його вигодах. Певно, що він затримається і після упадку режиму санкцій.

Паралельно з тим відбувається на щораз ширшу скалю бойкот краму, що походить з країв санкціоністів. Один італійський інжинір винайшов спосіб приготовляти синтетичну (штучну) вовну, якої в Італії також бракувало, і можна думати, що італійські наукові й технічні сили, скеровані на цю дорогу, не марнуватимуть узагалі багато часу.

Проте не треба думати, що Італія не відчуває санкцій. Фактично вони ще навіть не почалися, а їх наслідки вже дають себе досить болючо відчувати, особливо в деяких галузях людської діяльности. Приміром готелі й пансіони, внаслідок цілковитого упадку туристичного руху, мруть один за одним, як мухи в осени. Брак і дорожнеча металів приводить до зменшення, а то й цілковитого припинення будівельної діяльности. Це в свою чергу веде до закриття цегелень і т. д. Безсумнівним фактом є, що безробіття, яке на початку етіопської війни було майже цілковито зникло, тепер починає ширитися з кожним днем. Італія стоїть перед дуже важкими днями, але зустрічає їх з дуже спокійним і рішучим виглядом. Тільки в таких трагічних і повних відповідальности моментах можна цілком ясно оцінити всю вагу для нації мати уряд, що єднає в собі цілу волю й силу нації, й має можливість ставити загальне над партикулярне.

Евген Онацький,
Рим.

ІДЕОЛЬОГІЇ, ПІДНЕВІЛЬНІ, ЗАСТІЙ І СМЕРТЬ.

Бувають в історії людства кризи. Небезпечні народам війна, господарська скрута, але найстрашніші бувають духові кризи, як оце й за наших часів. Бурхливо всюди. Всіх захопив острах, а найбільше панівних націй. Ці то найперше шукають виходу. Напружуються, щоб заціліти до „ліпших часів".

Верхівка панівних націй знає, якими йти шляхами. Та не знають маси. Для них треба ідеольогії; давнє вабридло до чортового батька, давай нових шляхів. І от тяжке завдання для національного проводу — піднести на дусі, виставити масам нові ідеольогії. З прадавнього скарбу думання людських розумів вибирають кожен із провідників якусь дрібну частинку якоїсь старої, як світ, теорії, роздмухують її й у ніби поновленім виді видають за зовсім нове. А маловіри оте беруть за нове і знову стають вірними.

І кому вдається, вибрати найпридатніше для наміченої мети, той і пророком і спасителем являється в своїй нації. Такими в світлі науки є Ленін, а по нім Сталін, Мусоліні й Гітлер. Ідеольогії їх так і прозвано леніэмом, сталінізмом, мусолінізмом і гітлеризмом. Це таксамо, як християнство названо за Христом. А по змісті виставлених ними ідеольогій названо їх — комунізмом, чи большевизмом, фашизмом, расизмом чи націзмом.

Усі ці ідеольогії вимірковані не так для розуму, як більше для чуття; інакшеб не захоплювали народних мас. По своїй істоті всі ці „нові" ідеольогії суто національні, хоч, наприклад, комунізм - ленізм-сталінізм називається інтернаціональним, міжнародним. Адольф Гітлер по щирості говорив, кажучи, що його націонал-соціялізм не призначений на експорт. Це його слово такcамо правдиве й для всіх інших ідеольогій, бо всі вони національні, хоч лише для теперішньої доби, а не на вічні часи.

Всі ці ідеольогії прозвали самі себе революційними, цебто переворотними, хоч по правді не дають ані нічого нового з наукового погляду, ані не являються ніякими революціями, переворотними ділами. Всі вони служать одинокій на те, щоб прикрити новими назвами давню, але в очах мас не по правді скомпромітовану, назву „імперіялізм". Інакше сказавши, вони войовничі, загарбчі, призначені на поневолення інших, слабших від себе націй. А тимто й небезпечні вони й непридатні для визвольних змагань підневолених, що мусять творити собі зовсім відмінні від отих пануючих ідеольогій власні світогляди. Бо й завдання.

Це не прості собі міркування, а зовсім практичні справи щоденні. Не визволиться українська нація від тих чужих для неї, бо для інших націй вибраних із багатої скарбниці людської думки ідеольогій і не вибере собі придатну на цю хвилю своєї не імперіялістичної, а визвольної боротьби власну ідеольогію, то це спричинить щонайменше небезпечний застій, як не поворот узад, а то й національну смерть у користь інших, творчих у думках і ділах націй. — („Час").

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

В ПАМЯТЬ ПОКІЙНОЇ ОЛЬГИ БАСАРАБОВОЇ.

Наступний місяць, лютий, це той місяць, що в нім згинула в львівській тюрмі мученицькою смертю за українську ідею — Ольга з Левицьких Басарабова.

Не маю на думці розписуватись про мученицьку смерть Покійної, бо думаю, що нема такого українця ані українки, щоб не знали про трагедію, що розіграласа дня 13. лютого 1924 року в польській тюрмі над тою безборонною жінкою за це, що вона була щирою українкою й вірно служила свойому народові.

Думаю тільки поділитися думками з українським загалом щодо свят, що їх влаштовують в Америці в память покійної Ольги.

Українські жінки в Америці вповні зрозуміли й оцінили заслуги й пожертвування Покійної Ольги для українського народу. І тому що року шанують із щирим почуттям і віданням душі память Покійної панахидами чи концертами, як можуть і вміють.

Доводилося мені часто бувати в ріжних місцевостях на таких святах і виголошувати на них святочні промови й тому те винесла я з них певні вражіння.

Насамперед зробило на мене сумне вражіння те, що на таких святах в память Покійної присутню публику становили майже всюди по біль шій части самі жінки, з винятком лиш одної місцевости, а кою був Рочестер, Н. Й. В тій то місцевости як на панахиді так і на концерті було присутніх більше мужчин ніж жінок. А це робило вдоволяюче й миле вражіння й надавало святу характеру спільности і гармонії.

Друге прикре й сумне вражіння робило на мене це, що ті свята влаштовують українські жінки чомусь виключно лише власними заходами. Програмові точки на тих святах, як гуртові співи, соля, декламації (буває, що ті точки подекуди є мішані), вступне слово, святочна промова, кінцеве слово виконували самі жінки.

Цей обовязок шанування памяти покійної Ольги чомусь тут в Америці перебрали українські жінки виключно на себе. На мою думку, це не є на місці. Покійна Ольга Басарабова померла мученицькою смертю за ідею всього українського народу, а не в еманципаційній боротьбі лише за право української жінки, чи жінки взагалі.

Тому ми повинні шанувати память покійної Ольги спільними заходами й силами, як українські мужчини так і жінки, таксамо як шанують память інших наших заслужених і великих людей, що творили для всього українського народу й боролись і вмирали за українську ідею. Як я дивлюся на такі свята, влаштовувані виключно лише жіночими заходами й виконувані лише жіночими силами, і як я бачила на тих святах мале число присутніх мужчин, то огортав мене сум, а заразом робилося мені лячно на думку, що з освідомленням і поступом українські жінки готов з часом в українськім народі наступити розлам, що тоді повстати два табори: мужеський і жіночий.

Анастасія Рибакова,
Філядельфія, Па.

ВАЖНІШІ ПОДІЇ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ІСТОРІЇ В СІЧНІ.

1. січня 1913. р. — заведено доручування пакунків почтою (Parcel Post system).

2. січня 1776. р. — Джордж Вашінгтон вивісив перший раз американський прапор у Кембрідж, Масс.

3. січня 1746. р. — Бенджамін Френклін відкрив першу електричну струю.

4. січня 1790. р. — Джордж Вашінгтон виголосив першу інавгураційну промову як президент.

5. січня 1933 р. — помер трицятий президент Америки, Калвин Кулидж.

6. січня 1916. р. — помер президент Теодор Рузвелт.

7. січня 1800. р. — народився Мілард Філмор, тринацятий президент Америки.

8. січня 1918. р. — президент Вилсон проголосив „Чотирнацять точок" перед конгресом у Вашингтоні.

9. січня 1788. р. — стейт Конетикот принято до Юнії.

10. січня 1923. р. — Президент Гардінг приказав перевезти американську армію знад Рену в Німеччині до Америки.

11. січня 1757. р. — народився великий політик Александер Гемилтон.

12. січня 1909. р. — Америка підписала торговельну умову з Канадою.

13. січня 1846. р. — Початок війни Америки з Мексиком.

14. січня 1639. р. — Приняття першої писаної конституції в Гартфорд, Конн.

15. січня 1898 р. — Початок ворожих кроків Еспанії проти Америки в Гавані на Кубі.

16. січня 1872. р. — американський конгрес проголосив загальну амнестію.

17. січня 1706. р. — народився Бенджемін Френклін. 1893. р. — помер президент Рутефорд Б. Гейес.

18. січня 1919. р. — офіціяльне отворення Мирової Конференції в Парижі.

19. січня 1807. р. — народився Роберт Е. Лі. 1848. р. — відкрито золото в Каліфорнії.

20. січня 1840. р. відкриття першої телеграфічної лінії з Філядельфії до Ню Йорку.

21. січня 1824. р. народився генерал Стонвел Джексон, герой цивільної війни, що помер 1863. р.

22. січня 1903. р. підписано умову в справі Панамського Каналу, т. зв. Гей-Гайран.

23. січня 1737. р. народився Джан Ганкак.

24. січня 1838. р. — С. Ф. Морс висвітлив першу значкову телеграму т. зв. Морса.

25. січня 1830. р. — зачалася сторична дебата Вебстер-Гайн.

26. січня 1837. р. — стейт Мішиген принято до Юнії.

27. січня 1880. р. — Томас А. Едисон опатентував свою першу жарівку.

28. січня 1855. р. — переїхав перший поїзд через Панаму.

29. січня 1843. р. — народився Вілем МекКінлі.

30. січня 1882. р. — народився Френклін Д. Рузвелт.

31. січня 1865. р. — конгрес приняв 13-ту поправку до конституції.

Подав: **Василь Кацюбій**,
Бруклин, Н. Й.

КОРАБЕЛЬ „ПІЛСУДСКІ" ВСТУПИТЬ ДО БОСТОНУ.

ВАЖНІСТЬ ЗРІВНОВАЖЕННЯ ХАРЧУ.

(Подає д-р Джан Л. Райс, комісар здоровля міста Ню Йорку).

Без доброго мотора не буде автомобіль належито їхати. Кожна господиня знає, що без усіх необхідних складників не можна спекти смачного хліба, тортів чи паляниць. Подібно мається справа з поживою, котрою харчуємось. Для вдержання орґанізму в здоровому стані, треба діставати правильну скількість протеїни, карболевих квасів, товщу, мінералів та вітамінів, бо інакше харч не принесе доброго пожитку. Це не так тяжко осягнути, як виглядає; треба тільки керуватися доброю думкою та здоровим хлопським розумом.

Природа наділила ярини, мясо, овочі, молоко, рибу, дріб, тощо, всіми складниками, потрібними для орґанізму. Мінерали та вітаміни теж знаходяться в поживі. Їх не треба шукати по аптиках, ані у патентованих ліках. Людина, котра споживає зрівноважений харч, не буде виставлена на потребу примінювати штучну поміч для вдержання здоровля. Ціла тайна лежить у приниманні відповідної поживи та у відповідній скількости.

Не дозволяйте вводити себе в блуд хитро устилізованим оголошенням патентових ліків, або високопарній жарґоновій промові на радіо, що захвалює якусь мішанину на лікування всякої недуги. Діставайте вітаміни з поживи та соняшного світла; мінералів — з молока та ярин. Замісць викидати гроші на патентові ліки, поверніть їх з розвагою на відповідну поживу.

Нема ніякої трудности приготовляти поживний, зрівноважений харч. Все, що треба робити, це те, щоб споживати найменше дві варені листкові городини, одну сиру ярінову салату, досить овочів (свіжих, коли можливо), пити трохи молока кожного дня. Розуміється, в додатку хліб та масло, картоплі, мясо, рибу, дріб, тощо. Листкові ярини, як капуста, селєра, салата, шпінат, буракове листя, стручкова фасоля, горох, морква, помідори, всякі овочі та молоко дають орґанізмові потрібний запас мінералів і вітамінів. Мясо, картопля, хліб і масло, тощо, достарчають протеїни, карболевих квасів і товщів. Риба й морська пожива, споживана раз на тиждень, достарчать орґанізмові потрібної йодини.

Коротко кажучи, зрівноважений харч уможливить правильне виконування функцій нашого орґанізму.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

НОВІ ПРИПИСИ НА НАТУРАЛІЗАЦІЙНІ ДОПИТИ.

Полковник Д. В. МекКормек, комісар імміграції й натуралізації, подав у поученнях, щойно опублікованих, форму точної та одномірної процедури на ставлення питань аплікантам про горожанство. Це перший такий випадок за несповна трицять років, від часу ухвалення теперішнього основного натуралізаційного закона.

Відтепер аплікантам не будуть ставити таких питань як: „скільки ґальонів води кожної години видалює з себе ріка Амазонка?", але відповідно до приписів та вимог закона, як вони ставляться супроти принципів конституції. Замісць довідуватись, чи аплікант вивчився напамять дати та фрази, будуть питати його про дійсне відношення до тих принципів.

В поученнях надмінено, що вимоги для натуралізації будуть ті, які приписує закон, замісць відблеску поглядів поодиноких екзамінаторів, та що бездоганний моральний характер і відношення апліканта супроти його окруження, родини, сусідів, громади, урядових установ та публичного добра будуть брати під розвагу, замісць звичайних технічних відомостей про подрібні факти відносно уряду.

Хоч конституція постановляє, а конґрес ухвалив, виразний натуралізаційний закон, виконні власти не придержуються його приписів. Це наглядно виявилося з досліджувань, які роблено по цілих Злучених Державах на протязі двох останніх років. Вони виказують, що в питаннях, ставлених аплікантам, у багатьох випадках поодинокі екзамінатори керуються власним розсудком, замісць придержуватись вимог натуралізаційного закона.

Збірка допитів, якими послуговуються 54 старші екзамінатори, виказує загально 848 питань, з котрих ні одного всі не вживають, а 566 питань, або 67 відсотків із загального числа, ставить один на 54 екзамінаторів. Вісімдесять відсотків питань були чисто фактичні, а тільки 20 відсотків узасаднені.

Між питаннями, дотепер ставленими аплікантам, за приписами та вимогами закона про відношення до принципів конституції, були ось-такі недоцільні та підступні запити, а саме:

Як високий є памятник Бонкер Гил?

Скільки зірок має кводер?

Скільки підніж має конституція?

За що боролась Ірляндія?

Як довго засідає репрезентант?

Чи може конґрес ухвалити закон, котрим міг би запроторити мене до вязниці на сорок років?

Як людина має семеро дітей, то чи має платити за публичну школу?

Коли закон не підписаний, то чи він є добрим законом?

Видано наказ, що відтепер ставлені питання аплікантам мусять бути прямі, докладні та висказані простою мовою, без підступства та мудровань, а призначені на те, щоб вивідатись від апліканта про його правдиві кваліфікації на горожанство.

Для вияснення виданих тепер поучень, як вказівок екзамінаторам, полковник Мекормек зладив короткий начерк основних принципів конституції та організації правління Злучених Держав простою та зрозумілою мовою, без усяких технічних виразів.

Екзамінатори обовязані поручати аплікантів відповідним шкільним властям. Для заохоти аплікантів, щоб користали з курсів публичних шкіл, видано постанову, що будуть приймати посвідки з публичних шкіл як повний доказ достаточних курсів навчання. Натуралізаційним урядовцям наказано, щоб усіми силами старались охороняти аплікантів на горожанство від політичних, грошевих та інших визискувачів.

Відповідно до нової процедури, комісар МекКормек вірить, що аплікант на горожанщина не повинен більше вважати натуралізаційних допитів як страшний суд, але буде ставитися до них з повним довірям, знаючи, що не будуть більше звертати великої уваги на те, чи може аплікант відповісти на поставлені йому питання про певні факти, але що він знає про засади конституції, та як ставиться до них, а також взагалі про його відношення до Злучених Держав і ріжних установ.

ФЛІС.

ЯК ЖИЮТЬ ЕТІОПСЬКІ ЖІНКИ.

Хоч етіопські жінки займають багато вище становище у прилюдному та приватному житті, ніж магомеданські жінки або туземні жінки, що живуть в інших частинах Африки, то всеж сьогоднішне становище етіопських жінок можна порівняти із становищем, скажімо, анґлійки в середневічних часах. Ці здобутки, які вже мають, можна приписати цьому, що етіопці є християни, а також їх власній жіночій проворности та підприємчивости. Багато етіопок, головнож жінки, є на такому самому ступні інтелігенції, як їх чоловіки. А чоловіки — це треба признати — оцінюють розум своїх жінок і радяться їх у всьому. Тяжко з освітою етіопців у країні, де є дуже багато діялектів. Також велика віддаль поодиноких місцевостей є великою перешкодою, бо більшість населення живе в маленьких селах або на самітних хуторах, куди можна дістатися щойно після довгої, тяжкої мандрівки широкими рівнинами або вузенькими стрімкими стежинами. А всеж недостача освіти не має впливу на здібности та розсудливість етіопки. Коли вона виступає як свідок, як обвинувач або як оборонець у правних справах, вміє звичайно сама дати собі раду проти мужчини, а її красномовність і певність себе помагають дуже її справі. Етіопія не знає професійних правників і кожна із спірних сторін сама веде свою справу.

Більшість етіопок займається управою землі. Або плекають каву, бавовну, збіжжя, або стада домашньої худоби. Багаті жінки й дівчата ніколи не роблять тяжкої роботи, хіба лише доглядають домашнього господарства, роблять легку домашню роботу, а це поправді не є ніякий труд, бо всі етіопці від шляхтича аж до селянина живуть у малих округлих хатинах, побудованих з глини або каменя, з соломяною стріхою та найскромнішим внутрішнім уладженням. Тяжку працю роблять невільники або люди з племени Ґураж, що є охочі до всякої праці навіть і за малу заплату. Самособою, в менше заможних, які не можуть собі заплатити невільника або наймичку, етіопка має досить роботи. Варить, спрятує, гарбує шкіри, робить масло, плекає та пряде бавовну, помагає при жнивах, пере та виконує ріжну іншу роботу. Не має багато вільного часу, а навіть багата етіопка не має багато часу на забави. А що живуть порозкидувані, у значних віддалях, не мають радія, не ходять до театру, ні до кінотеатру. Лише вищі верстви, що живуть близько головного міста, можуть час до часу взяти участь у грі в польо або в кінських перегонах. Їх звичайною розривкою є весільні торжества або прогульки до найближчих місцевостей, де відбувається торг і де довідуються всякі новини та сплітки.

Кілька разів до року ідуть до міста на великі свята. І хоч етіопці вже від кількасот літ християни, жінки їх виходять на вулицю із заслоною на лиці, отже подобають на магомеданки. У буденному житті одяг етіопських жінок не ріжниться від одягу римлянок у старину, а зготовлений з білої бавовняної матерії. Часом носять жінки також одежу ріжно прикрашувану, головно довкола карку та на рукавах вишивані шовком. На вулицю виходять у вишиваному та прикрашеному капелюсі, що виглядає доволі комічно, тимбільше, коли жінка має заслонене лице.

Ніхто з февдальних шляхтичів або з їх жінок не вийшов би на прогульку без особистої сторожі своїх слуг і провідників. Часто можна бачити жінку, що їде на весілля на прибраному мулі, провожена невеличкою армією провідників і слуг. Її біла постава легко похитується вперед, а крізь вузький отвір між заслоною і великим капелюхом блестять її очі. Похід посувається порошистими вулицями або широкою торговицею в Адіс Абабі та вкінці зупиняється перед якимсь шатром або крамничкою, схожою на пивничку, якої власником є туземний купець.

Часом провожає жінку й сам чоловік. Забавно дивитися на високу, імпозантну жінку, що їде попереду із спокійненьким чоловіком при боці. А всеж етіопки не є властолюбні. Вони радше чутливі, приязні, та часто знову можуть знайти собі іншого товариша життя. Багато етіопок розводиться пять і шість разів і так доробляються значного майна. Інший спосіб заключувати подружжя є релігійний, та він багато рідший ніж цивільний шлюб. Звичайно лише жінки та чоловіки з вищих верств волять такий шлюб, бо він відбувається з ріжними виставними церемоніями. Серед етіопців церковний шлюб непопулярний також тому, що він під ніякими оглядами не дозволяє на розвід.

Потішив його.

Зза вугла вулиці підчас великого вітру вибігає якийсь панисько з голою головою та питається першого стрічного:

— Перепрошую вас, пане, чи Вибачте, пане, чи не бачили ви капелюха, якого мені зірвав вітер?

— Так, я навіть був зловив його, одначе пустив далі, бо зовсім не надавався на мою голову!

ТАРЗАН І ОГНЕННІ БОГИ.

(82)

Чуючи револьвер під ребрами, Томі Волшові не лишилося нічого іншого до роботи, як покинути машиновий кріс. „Тепер скажи нам, де Тарзан!" — приказав Рорис Ґарето. „Я не знаю", сказав поволі Томі. Начальник бандитів усміхнувся злобно: „Ти був з ним учора. Ти стріляв на наше село".

„Хто? Я?" — Томі спитався, вдаючи невинного. „Ти мене посуджуєш зовсім несправедливо. Це певно був хтось інший. Я полював цілий день. Як ти на мене напав, то кінчи своє діло, бо мені вже знудилося дивитись на ваші огидні морди".

Ґарето хотів знати ще більше, але ніякі погрози не заставилиб Томі зрадити Тарзана. „Возьмемо його назад до села", Назір піддав йому думку зі злобним усміхом. По кількох днях я знайду спосіб заставити його говорити".

„Звяжіть йому руки!" — приказав бандитський гершт. За пару хвилин кілька бандитів всіли на коні й приказали своєму бранцеві йти пішки поперед них. „Це ви гарно поводитеся з чоловіком", протестував Томі. „Везете чоловіка на страчення, а потім кажете йому йти пішки".